

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՌՅԺԹ. 1870 — ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՌԻԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ. — ՄԱՐՏ

ՎԱՐՁՈՒՈՐԻ ՈՐԴԻՆ

Մտիկ ըրէք, բարի մարդիկ. կ'ուզեմ երգել և գովել այն երջանիկ վիճակը՝ յորում կ'ապրէինք ատենօք. երբոր հայրս վարձած կալուածքը կը մշակէր, մայրս իր կովը կը կթէր:

Ո՛հ, ինչ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Երբոր մայրս կը բանէր, քոյրս կը մանէր. և իրենց աշխատանքովը զմեզ կոկիկ ու մաքուր կը պահէին: Ես առտուն կանուխ կ'ելայի, հօրս հետ գետին հերկելու կ'երթայի:

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Եղբայրս ալ կ'օգնէր՝ ոչխարները հովուելով. և երբ աշխատելէն յողնէինք, ինչ գոհութեամբ քուն կ'ըլլայինք. երկրորդ առտուն նորէն կանուխ կ'ելայինք հերկելու կ'երթայինք:

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Երբոր մեր պզտի հօտիկը խուզէինք՝ բուրդը առած շուկայ կ'երթայինք.

առատ ցորենով մեր դրացիները կը հողայինք. շիտակը կ'ըսեմ, մէկ հինգնոցի՝ քոռ մը ցորեն կը ծախէինք այն ատեն:

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Ամենեկին չեմ տեսած այն ատեն մեր մօտերը տեղ մը, ուր ալ որ ըլլայ, որ կարագ եղին կշիռքը դահեկանէ մը աւելի ըլլար. և դորակ մը կաթ տաք տաք կովէն կթած՝ 10 ստակէն աւելի արժէր:

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Ի՛նչպէս զուարթովթե՞ կ'երգէին այն ատեն մշակներն ճամբաներուն վրայ, երբոր բեռ մը ցորենը ոսկի մը կ'արժէր վաճառանոցը. — օղիատուն մը կ'երթային կը խմէին. « Աստուած ոյժ տայ արօրին »:

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն ատեն քան թէ հիմայ:

Աստուած օրհնէ տանտէրը, վասն զի մեզի շատ դիւրութիւն ըրաւ. և շատ

լաւ կը հոգար զմեզ, երբոր հայրս
ատենին վարձքը հատուցանէր. ազ-
նիւ օղիի շիշեր կը պարպէր կը խմէր.
« Մշակք, արօրնիդ զօրանայ » :

Ո՛րչափ երջանիկ կ'ապրէինք այն
ատեն քան թէ հիմայ :

Վերջապէս տանտէրը մեռաւ. — Աս-
տուած՝ իր երախտեացը բարի հա-
տուցանէ. — իբրեւ ժառանգ՝ ուրիշ
մը տեղը անցաւ գոռոզ ու կոկոզ. —
հօրս ձեռքէն կալուածը առաւ. նոյն
պէս ուրիշներունն ալ. ըսածս իրաւ է,
երգմունք կ'ընեմ. և զմեզ այս խեղճ
վիճակին հասուց :

Աստուած ողորմէր և բարի մարդու մը
սիրտ շարժէր, որ թեթևցընէր ազ-
քատներուն բեռները, որոնց տակ
սաստիկ կը տքանք. մեծ կալուած-
ները առնուր՝ ու տասը մաս բաժնէր,
որ կարենայինք մենք հիմայ ալ այն-
պէս երջանիկ ապրիլ՝ ինչպէս այն
ատեն :

ԱՆԳՂԻԱՅԻ ՄԷ :

ՅԱՂԱԳՍ ՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊՏՂԱՏՈՒ ԽԱՌՈՑ

է

Սերմնարանի գետինը՝ ըստ նախըն-
թաց յօդուածիս յատակեցաւ փորուե-
ցաւ մաքրուեցաւ ու յայլ և այլ հատուած
կտրուեցաւ. ժամ է արդ խօսիլ թէ
ինչպէս սերմանելու է, և նորատունկ ա-
րարածները ինչ խնամքով տածելու է.
և յետոյ՝ թէ որպիսի արհեստական
հնարքներով պտղատու ծառերը բազ-
մացունելու է :

Սերմանել

Առաջին տախտակը ¹ (ա) սեպհա-
կանեցի սերմանելու, ուր պտղոց կու-
տերն ու կորիզները կը ցանուին : Հոս
թէպէտ և շատ հոգալու բան չկայ, բայց
պէտք է մասնաւոր հսկողութիւն ընել՝

¹ Տես պատկեր էջ 47 :

որ խոտէ չճարակի, և բոյսերը ծարա-
ւելու ատեն ջրոյ պակասութիւն չկրեն,
ծածկել՝ որ յարևէ ու խորշակէ չխար-
շին, պատսպարել՝ որ հողմերէ չտան-
ջուին, և վերջապէս այնպէս հսկել՝ որ
իրենց մատղաշ հասակին մէջ իբրեւ որբ
և անտէր մնալով չվատթարանան :

Ընդհանրապէս խօսելով սերմէ ելած
տունկերը զօրաւոր կ'ըլլան, միօրինակ
կ'աճին, և երկայն կ'ապրին : Թէպէտ և
սերմանելով տունկ գոյացնելը բնական՝
հեշտ և շուտ է, բայց մէկ մեծ անտե-
ղութիւն կայ, որ հասարակօրէն սերմէ
մը ելած տունկը իւր մայր պտղոյն յատ-
կութիւնները չպահէր, այլ կը փոխուի,
և յոյժ շատ անգամ կը վատթարի : Մի
կարծեր թէ ընտիր դեղձի՝ տանձի՝ և
այլ պատուական պտղոց կուտն ու կո-
րիզը ցանելով ելած տունկը կերած
համեղաճաշակ պտղոյդ նմանը կ'ըլլայ.
ոչ, այլ ընդհանրապէս նայելով դրեթէ
միշտ 'ի յոռին վատթարած, քիչ ան-
գամ մօրը նման, և այլ քիչ անգամ՝
լաւագոյն և ընտրելագոյն կ'ելլէ : Անոր
համար կուտէ ելած տունկերը՝ զոր վայ-
րի (էպօսի) կ'անուանեմք՝ սովորաբար
կը մշակեմք պատուաստելու համար :
Խսկ պատուական տեսակ պտուղի ծառ
մը ուղելով բազմացունել՝ կը դիմեմք
արհեստական հնարքներու. որ են պա-
տուաստել տաշտաթաղել և չաչ տնկել,
որոց վրայ հետզհետէ պիտի խօսիմք :

Ունդ մը ծլելու համար պէտք է որ
լիութեան և հասունութեան ժամա-
նած ըլլայ. բայց անկէ աւելի՝ հարկա-
ւոր է որ բեղնաւորած ըլլայ ¹ :

Պտղոյ հասունանալն այն է՝ որ իւր
մեծութեան բնական չափին գալէն
ետքը՝ ինքնին կը փրթի ծառէն ու կ'իյ-
նայ :

Պտղոց սերմերը թէպէտ և բեղնաւո-
րած ըլլան, և թէպէտ և բուսական դու-
ծարանքը՝ այսինքն ծինն ու միզն կա-
տարեալ ունենան, բայց հողէ դուրս կե-
նալով իրենց ծլելու կարողութիւնը շատ
երկայն ատեն չեն պահէր, հապա ոմն

¹ Բեղնաւորութեան վրայ տես Հատ. Ի. էջ 119 :